

Monumenta christiana: Paulinus de Nola și Niceta de Remesiana *Carmen XVII*

Traian DIACONESCU

The paper tries to identify the strategies used by the Wallachian translator of Septuagint (Ms. 45) in order to elude the pervading 'literalism' of the biblical translation in the pre-modern age. The use of synonyms and the pia interpretatio principle, as observed in the first two books of Kings (Ms. 45 version), indicate two key aspects of the freedom of the biblical translator.

Paulinus din Nola¹ a fost un ilustru scriitor latin și un renumit om politic – senator, consul, guvernator – care, îndurerat de viața păgînă și de moartea prematură a fiului său, s-a convertit, spre stupefacția aristocrației romane, la creștinism. Și-a vîndut averea și a împărțit banii la săraci, ducînd o viață de monah, a fost ales episcop de Nola și a construit, pe mormîntul martirului Felix, o celebră bazilică în care, după obștescul sfîrșit, a fost înhumat. Opera sa, în proză și în versuri, editată în *Epistulae* și în *Carmina*, este reprezentativă pentru literatura creștină de la cumpăna veacurilor IV și V în care a trăit.

Prietenia lui Paulinus din Nola cu Niceta este transfigurată în poemele *Carmen XVII* și *Carmen XXVII*, dedicate episcopului de Remesiana, care vizitase Nola în 398 și în 402, pentru a depune ofrande la mormîntul Sf. Felix și pentru a cunoaște activitatea episcopului din Campania. Prin aceste poeme, Paulinus inaugurează, în literatura creștină, specia lirică *propempticon*, cultivată de Horatius, Propertius, Ovidius și alți poeți latini. Aceste poeme au valoare multiplă, teologică, morală, estetică și reflectă profilul spiritual al lui Niceta și procesul de evanghelizare al populației din spațiul Dunării de Jos.

Aria activității apostolice a lui Niceta de Remesiana a provocat controverse aprinse în rîndul exegeților. În cultura romînă, Vasile Pîrvan², Nicolae Iorga³,

---

¹ Pentru viața și opera lui Paulinus din Nola, pe lîngă numeroase istorii literare și studii monografice recomandăm P. Fabre, *St. Paulin de Nole et l'amitié chretienne*, Paris, 1949 și R. P. H. Green, *The poetry of Paulinus of Nola. A study of his latinity*, Bruxelles, 1971, I. G. Coman, *Profilul misionar și literar al Sf. Niceta de Remesiana*, în volumul *Scriitori bisericești din epoca străromână*, București, 1979, p. 447-516 și sinteza noastră *Paulinus din Nola în Istoria literaturii latine*, vol. IV, București, 1986, p. 580-597.

² *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911.

Constantin C. Giurăscu⁴ și Radu Vulpe⁵ au impus, *largo sensu*, o arie misionară în sudul și în nordul Dunării. Această largă arie o susține, în diasporă, Alois Tăutu⁶. La mijlocul secolului trecut, Dionisie M. Pippidi⁷, într-un studiu doct și riguros, a restrâns activitatea apostolică a lui Niceta, *stricto sensu*, numai în sudul Dunării. Această lectură istoricizantă a câștigat numeroși adepți și a fost promovată, în ultima jumătate de secol, de tratatele noastre academice⁸.

Poemul lui Paulinus *Carmen XVII*, cu titlul *De reditu Nicetae episcopi* este sursa de bază a controverselor de mai sus. În acest lung poem – are 340 versuri scrise în metru safic – poetul latin reflectă artistic itinerariul lui Niceta, care se întoarce de la Nola în Dacia. Poetul exprimă urări de călătorie sub ocrotirea divină, menționează date geografice și etnografice și mărturisește, cu precădere, adorația sa față de activitatea de evanghelizare a lui Niceta în rîndul populației din zona balcanică. Poemul are o structură retorică și o compoziție laxă. În *exordium*, reflectă durerea despărțirii, în *narratio* se referă la etapele călătoriei, pe pămînt și pe apă, din Apulia pînă în Dacia. După o călătorie terestră, de la Nola la Otranto⁹, urmează o călătorie pe mare, de la Otranto la Salonic și, apoi, o deplasare pe uscat de la Salonic la Remesiana. În *epilogus*, întîlnim o încheiere patetică și simbolică.

Controversele exegeților se referă la ultima parte a drumului și sînt provocate de *toponime* și *etnonime*. Lămurirea itinerariului care include toponimele *Tessalonica* – v. 20 și *Tomitana* <*urbs*> - v. 195 și interpretarea sferei semantice a etnonimelor *Bessi* – v. 206, *Scytha* – v. 246, „*Getae* – v. 249, și *uterque Dacus* - v. 249, precum și a sintagmei *Riphaeis Boreasin oris*, – v. 201, sînt esențiale pentru definirea ariei creștinării populației dacoromane de la Dunărea de Jos.

Renunțarea la ruta cea mai scurtă, peste Adriatică, prin Salonic și Naissus, pentru a trece prin Tesalonic, i-a determinat pe Burton¹⁰ și Pîrvan să considere că acest itinerariu avea un scop teologic, să întîlnească pe episcopul de Salonic pentru a-i face cunoscute rezultatele vizitei sale la Nola. Era firesc să fie așa dacă ne amintim că episcopul de Salonic fusese numit de papa Damasus vicar pontifical și

---

³ *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, București, 1928.

⁴ *Istoria Românilor*, I, ediția a II-a, București, 1935: „Niceta din Remesiana a convertit la creștinism pe daco-romanii de pe ambele maluri ale Dunării, pe goți și pe besi. El predică și scrie în limba latină timp de aproape jumătate de veac și poate fi socotit, pe drept cuvînt, apostolul nostru național; cu atît mai mult cu cît prin naștere era daco-roman” (p. 201).

⁵ *Historie ancienne de la Dobroudja*, Bucarest, 1938: „Sf. Niceta, a cărui activitate a avut urmări hotărîtoare asupra creștinării populației daco-romane din Dacia Carpatică, stăpînită de barbari, și-a întins activitatea pînă la Tomis” (p. 351).

⁶ A. Tăutu *Getul Sf. Niceta, episcop al Remesianeii*, în „Buna Vestire”, III, nr. 1, Roma, 1964.

⁷ *Niceta din Remesiana și originile creștinismului daco-roman*, în vol. *Contribuții la istoria veche a României*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1967, p. 497-516.

⁸ D. Protase, *Creștinarea dacoromanilor*, în *Istoria Românilor*, vol. II, București, Academia Română, 2001: „teza mai veche, după care Niceta din Remesiana ar fi predicat și la nordul Dunării nu se poate susține” (p. 599).

⁹ Demetrio Marin, *La testimonianza di Paolino di Nola sul cristianesimo dell'Italia Meridionale*, în „Archivio storico pugliese”, 27, 1974, p. 160-190.

¹⁰ A. Burton, *Niceta of Remesiana, his life and works*, Cambridge, 1905.

că vizita lui Niceta la Nola avusese ecou la Roma (v. Paulinus, *Epistulae* XXIX, 14). Mai mult încă, episcopul de Salonic devenise, din anul 396, mitropolit primat pentru provincia Illyricum. Așadar, itinerariul sinuos al lui Niceta nu poate fi înțeles decât în contextul său teologic.

Referitor la toponimul Tomis, exegeții au socotit neverosimilă această lectură și au încercat să rezolve discordanța cu un răspuns filologic. Termenul *Tomitanam* <urbem>, prezent în manuscris, ar fi o eroare de copist și de aceea ar trebui emendat. Cu peste două secole în urmă, Pagi¹¹ a propus varianta *Stobitanam* <urbem>, întrucât de la Salonic spre Scupi, trecerea prin Stobiae reprezintă cea mai scurtă cale spre Remesiana. Această variantă de text, pe care Pîrvan n-a cunoscut-o, a fost adoptată de Pippidi. Pîrvan însă, deși ironizează ruta ocolită prin Tomis, a explicat¹² totuși această rută prin scopul teologic al călătoriei de întoarcere. Paulinus schițează, așadar, aria de influență apostolică a lui Niceta și legăturile frățești întru Hristos cu episcopii din centrele menționate.

Tot în perspectivă istoricizantă, trebuie înțeleasă și ipoteza lui Gh. Ștefan care consideră că *Tomitanam* <urbem> nu se referă la cetatea dobrogeană, ci la localitatea *Tomes*, pe care Procopius o notează printre posturile de apărare refăcute sau zidite de Iustinian în ținutul Remesianeii (*De aedif.* IV, 4). D. M. Pippidi a pus la îndoială această ispititoare propunere pe motiv că Procopius nu a precizat dacă fortăreața a fost zidită în secolul al VI-lea, sau exista încă la începutul secolului al V-lea ca *urbs*, nu ca *phroukion* (v. Pippidi, *op.cit.*, p 506, nota 38).

Sintagma *Riphaeis Boreas in oris* a provocat, de asemenea, dispute. Unii exegeți îi conferă statut de reper geografic, iar alții îi anulează orice valoare informativă. Ambiguitatea semantică a acestui topos literar a determinat pe Iorga și Pîrvan să extindă aria misionară a lui Niceta și la nordul Dunării. Regretatul Pippidi, prudent, concludă că „avem de a face cu exagerări poetice a căror valoare pentru istorie e nulă.”¹³ De aceea, consideră D. M. Pippidi, aria de activitate a lui Niceta trebuie delimitată numai pe bază de toponime și etnonime precis identificabile. Acestea se referă la dieceza Remesiana, adică la „imediată apropiere de scaunul episcopal” (p. 512)

Disputele privind etnonimele *Bessi* (v. 205), *Scytha* (v. 245), *Getae* (v. 249) și *uterque Dacus* (v. 249) au aceleași direcții polare, sudul și nordul Dunării. Sintagma *uterque Dacus* a aprins, în gradul cel mai înalt, imaginația exegeților. Precizăm că Bessii¹⁴ și Geții, identificabili cu Goții, locuiau atât în sudul, cât și în nordul Dunării. Tot la fel și dacoromanii. Sintagma *uterque Dacus* a fost interpretată *largo sensu* sau *stricto sensu* ca toate celelalte etnonime la locuitorii din *Dacia Mediteranea* și *Dacia Ripensis*, ambele în sudul Dunării. Așadar, aria misionară a lui Niceta se întindea exclusiv în sudul Dunării. În nordul Dunării,

¹¹ Apud Pippidi, p. 506.

¹² *Op. cit.*, p. 163, nota 742

¹³ *Op. cit.*, p. 512.

¹⁴ Pentru răspîndirea bessilor în Balcani, v. Pîrvan, *Contribuții*, p. 162, n. 723, dar și D. M. Pippidi, *op.cit.*, p. 513 și notele aferente 60-64.

stăpînirea hunilor nu sprijinea misionarismul creștin. Hieronymus în *Epistulae* 197, 2, vorbește totuși de începutul creștinării hunilor¹⁵, dar Macarios din Magnesia afirmă că neamurile din nordul Dunării nu cunosc cuvîntul Evangheliei¹⁶. Aceste opinii contradictorii dobîndesc valoare numai în relație cu alte izvoare arheologice sau epigrafice¹⁷. În secolul al IV-lea, creștinismul avea enclave¹⁸ certe la nordul Dunării (v., printre alte surse, activitatea lui Ulfila și a Sf. Martir Sava). În urma acestei sumare prezentări a stadiului cercetării poemului scris de Paulinus pentru Niceta putem formula opiniile noastre:

1. Controversele de mai sus, captivante prin argumentare, sînt rezultatul unor lecturi istoricizante care limitează universul literar autonom al poemului la referentul său. Reducerea poemului la nivelul unei surse istorice ignoră însă autonomia artei și sărăcește procesul receptării. Paulinus nu este istoric, ci poet care transfigurează realitatea istorică într-un imaginar artistic în care elementele reale și metareale se acomodează funcțional într-un poem cu structură literară și cu finalitate teologică.

2. Poetul latin nu și-a propus să prezinte itinerariul cel mai scurt al lui Niceta și nici aria misionară a diecezei sale, ci să reflecte aria influenței lui Niceta și solidaritatea centrelor creștine din Balcani pe care Niceta urma să le viziteze, cu scop teologic, în drumul său de întoarcere la Remesia. Trebuie, așadar, să disociem universul imaginar autonom de referentul său istoric pentru a evita analize inadecvate. În perspectiva acestei disocieri, considerăm că înlocuirea toponimului *Tomitanam* <urbem>, prezent în toate manuscrisele, cu toponimul *Stobitanam* <urbem>, propus de Pagi și susținut de Burn și Pippidi, este neavenită. Această emendație ignoră autonomia universului literar și reprezintă o deturnare a strategiei subiective, argumentative, a poetului latin.

3. În plan istoric, interpretarea *largo sensu* a lui Pîrvan și cea *stricto sensu* a lui Pippidi se exclud, desigur, dar în planul imaginariului poetic aceste date sînt complementare. Episcopul Niceta, aureolat cu glorie apostolică, a colaborat, fără îndoială, cu episcopii din alte dieceze, în sud sau în nord, în vest sau în est. Hotarele misionare ale lui Niceta, reflectate în poemul lui Paulinus includ spații

---

¹⁵ P. L. XXII: „deposuit pharetras Armenius, *Huni discut Psalterium*, Scythiae frigora fervent calore fidei” (p. 870).

¹⁶ Pentru mărturia lui Macarios, în relație cu alte izvoare ale creștinismului daco-roman, vezi D. M. Pippidi, *În jurul izvoarelor literare ale creștinismului daco-roman*, în vol. *Contribuții la istoria veche a României*, ed. a II-a, București, 1967, p. 480-496.

¹⁷ Pentru epigrafia creștină referitoare la Dacia, v. Emilian Popescu, *Christianitas Daco-Romana. Florilegium studiorum*, București, 1994.

¹⁸ Dacă originea apostolică a creștinismului din nordul Dunării este ipotetică (v. Eusebius din Caesarea, *Hist. Eccl.* III, 1-3), prezența creștinilor în secolul al II-lea, după colonizarea Daciei înfrînte în războiul cu Traian, este o realitate dezvăluită de izvoarele literare la cumpăna secolelor II-III, mai întîi de Tertullianus, *Adversus Iudaeos*, VII și apoi de Origenes, *In Matth. Comment. Series* 39, *Ad. Matth.* 24, 9. Aceste texte literare sînt complementare, nu contradictorii, iar dovezile arheologice, rare pretutindeni în lumea romană pentru acest secol, vor confirma în viitor, mărturiile literare. (v. D. M. Pippidi, *În jurul izvoarelor literare ale creștinismului daco-roman*, în vol. *Contribuții la istoria veche a României*, ed. a II-a, București, 1967, p. 480-496).

concentrice – aria oficială (Remesiana), aria ipotetică și verosimilă (vizite la episcopii vecini) și aria mitologică (toponime poetice). Aceste spații interferente reflectă, în ultimă instanță, aria reală și virtuală a creștinismului daco-roman la Dunărea de Jos.

4. Exegezele viitoare trebuie să unifice lectura istoricizantă cu lectura literară în care elementele reale, elementele ipotetice și elementele mitologice reflectă artistic activitatea apostolică a episcopului de Remesiana. Acest poem creștin, pe lângă funcțiile sale cognitive, psihologice și estetice, are și funcție axiologică. În acest sens, reprezintă un loc geometric în care interferează orizontul mental roman și cel barbar. Oglindește, în lumina sistemului de valori romane, lumea alomorfa barbară din Balcani, de care Roma se apropie tot mai mult pentru a o civiliza prin creștinism. În ultimă instanță, transfigurează interferența dintre *Romanitas* și *Barbaricum*.

Bibliografie

Mss. românești

Ms. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45*; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu și revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Ms. 4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389*; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă și latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Ediții ale Bibliei

1. Greacă, latină

FRANKF. = *Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece*, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.

Septuaginta, id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes. Edidit Alfred Rahlfs, Stuttgart, 1979.

VULG. = *Bibliorum Sacrorum juxta Vulgatam clementinam nova editio* (...), curavit Aloisius Grammatica, Typis polyglotis Vaticanis, 1929 [textul este identic cu *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata* (...), Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1565, utilizat de autorul Ms. 4389].

2. Română

B1688 = *Biblia ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi și ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumînești, cu porunca*

- preabunului Domn Ioan Șărbă Cantacozino Basarabă Voievod (...), București, 1688* [ediție modernă: Institutul Biblic și de misiune al BOR, București, 1988].
- B1760 = *Biblia Vulgata (Blaj, 1760-1761)*. Editor coordonator: Ioan Chindriș. Cuvînt înainte de acad. Eugen Simion. Transcrierea textului: Elena Ardeleanu, Mircea Remus Birtz, Ioan Chindriș, Elene Comșulea, Doina Grecu, Elena Miha, Valentina Șerban. Revizie filologică: Elena Ardeleanu, Elena Comșulea, Doina Grecu, Valentina Șerban. Vol. I-V, Editura Academiei, București, 2005 [versiune integrală a VT, realizată de un colectiv condus de episcopul Petru Pavel Aaron între anii 1760-1761].
- B1819 = *Biblia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii vechi și a ceii noao, cu chieltuiala Rosieneștii Soțietăți a Bibliei, în Sanktpeterburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, avgust, 15 zile*.
- B1874 = *Sânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament. Edițiune nouă, revăzută după tecsturile originale și publicată de Societatea Biblică pentru Britania și Străinătate, Iași, 1874*.
- B1914 = *Biblia adecă dumnezeiasca Scriptură a legii Vechi și a Celei Nouă, tipărită în zilele majestății sale Carol I (...)*. Ediția Sfîntului Sinod, București, 1914.
- B1921 = *Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament. Edițiune nouă revizuită după testurile originale și publicată de Societatea Biblică pentru Britania și Străinătate, București, 1921*.
- B1926 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, București, Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia și Străinătate, 1926 [traducere de D. Cornilescu, nemenționat].
- B1936 = *Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament* (traducători: Nicodim Munteanu, Gala Galaction, Vasile Radu), București, 1936.
- B1939 = *Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament, tradusă după textele originale ebraice și grecești de preoții profesori Vasile Radu și Gala Galaction, din înalta inițiativă a Majestății sale Regelui Carol II*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939.

Dicționare

- Hesyhios, *Lexicon* (P-W), vol. 3-4, ed. M. Schmidt, Halle, 1861 (vol. 3), 1862 (vol. 4) (repr. Hakkert, Amsterdam, 1965).
- Liddell-Scott = H.G. Liddell, R. Scott, *A Greek-English Lexicon*. With a revised Supplement, Oxford, 1996.

Surse secundare

- Didim cel Orb, *Commentarii in Psalmos* (40-44.4), ed. M. Gronewald, *Papyrologische Texte und Abhandlungen*, 12, Habelt, Bonn, 1970.
- Ioan Hrisostom, *Ad Stagirium a daemone vexatum*, în PG 47, coll. 423-494.
- Ioan Hrisostom, *Homiliae in Epistulam ad Ephesios* (homiliae 1-24), în PG 62, coll. 9-176.

Origen, *Selecta in Psalmos 1-150* [Dub.], ed. J. B. Pitra, în *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata* 2-3, Paris, Venice, 1883 (vol. 3), 1884 (vol. 2) (repr. Gregg Press, Farnborough, 1966).

Theodoret al Cirului, *Interpretatio in Psalmos*, în PG 80, coll. 857-1997.

Theodoret al Cirului, *Quaestiones in libros Regnorum et Paralipomenon*, în PG 80, coll. 528-858.

Carmen XVII. AD NICETAM REDEUNTEM IN DACIAM¹

Jamne abis, et nos properans relinquis?
Quos tamen sola regione linquis,
Semper adnexa sine fine tecum
Mente futuros?

Jamne discedis revocante longe
Quam colis, terra? sed et hic resistis
Sancte Niceta: quoniam et profectum
Corde tenemus.

I, memor nostri, remaneque vadens
Spiritu praesens, animis vicissim
Insitus nostris, trahe, ferque tecum
Quos geris in te.

O nimis terra et populi beati!
Quos modo a nobis remeans adibis;
Quos tuo accedens pede visitabit
Christus et ore.

Ibis Arctos procul usque Dacos,
Ibis Epiro gemina videndus,
Et per Aegeos penetrabis aestus
Thessalonicen.

Appulis sed nunc via prima terris
Te vehet, longo spatiosa plano,
Qua Canusino medicata flagrant
Vellera fuco.

Pleci acum și, grăbindu-te ne lași?
Totuși pe cei care îi lași într-o regiune
solitară²
Vor fi mereu cu tine prin cugete unite
Fără de capăt.

Pleci acum departe, căci te cheamă țara³
Pe care o cultivi? Dar și aici rămii
O, Sfinte Niceta, deoarece, chiar plecat, noi
te
Păstrăm în suflet.

Mergi, amintindu-ți de noi și, plecînd,
Rămii prezent cu duhul răsădit în sufletele
Noastre; trage și du cu tine pe cei care
Îi porți în tine.

Norocos pămîntul și fericite popoarele⁴
Pe care, plecînd de la noi, le vei ajunge.
Pe acestea, atingîndu-le cu piciorul și graiul
Hristos vizita-le-va.

Vei merge departe pînă la Dacia de sub
Ursă⁵,
Te vei duce să fii văzut de Epirul geamăn⁶
Și vei pătrunde prin valurile Egee pînă la
Tessalonic⁷.

Dar acum te petreci pe prima cale largă,
Prin țarini din Apulia⁸, printr-o cîmpie
lungă,
Pe unde <localnicii> fierb în purpură
canusină⁹
Lîna lucrată.

¹ Am reproduș textul latin din J. P. Migne, *Ptologiae cursus completus*, series Latina, LXI, Paris 1844-1864 și G. V. Hartel, *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, XXIX, Wien, 1894.

² Referire la Calabria, regiune în care se afla Nola, reședința episcopului Paulinus.

³ Niceta și-a desfășurat activitatea în Dacia, în sudul Dunării la Remesiana.

⁴ Popoarele pe la care va trece, cu pasul și graiul, nu constituie aria sa misionară, ci itinerariul întoarcerii la Remesiana.

⁵ Sintagma *usque Arctos Dacos* este o metaforă care desemnează ținuturile arctice, adică Dacia nordică, dimensiune mitologică a călătoriei lui Niceta, nicidecum aria sa misionară.

⁶ „Epirul geamăn” este ținutul din nord-vestul Greciei divizat de Vespasian în *Epirus vetus* și *Epirus novus*.

⁷ Tesalonic este vechiul nume al Salonic-ului de astăzi.

Ast ubi paulum via proferetur,
Det, precor, mites tibi Christus aestus,
Et levis spiret sine nube siccis
Aura Calabris.
Sicut antiqui manibus prophetae
Per sacramentum crucis, unda misso
Dulcuit ligno, posuitque tristes
Merra liquores;

Sic tibi coelum modo temperetur,
Et levi sudo tenuatus aer,
Flatibus puris placide salubres
Spiret in auras.

Qui solet flatu gravis e palustri,
Anguim tetros referens odores,
Solvere in morbos tumefacta crasso
Corpora vento.

Quem potens rerum Dominus fugari,
Sive mutari jubeat: suoque
Nunc sacerdoti bona sanitatis
Flabra ministret.

Sicut Aegypto pereunte quondam
Noctis et densae tenebris operata,
Qua Dei vivi sacra gens agebat,
Lux erat orbi.

Quae modo in toto species probatur
Orbe, cum sanctae pia pars fidei
Fulgeat Christo; reliquos tenebris
Obruat error.

Cînd calea fi-va parcursă în parte,
Mă rog să-ți dea Hristos o mare blîndă
Și-un vînt ușor , fără nor, să sufle-n
Uscata Calabrie¹⁰.

Cum, prin misterul crucii, s-a îndulcit apa,
Cînd toiagul¹¹ a fost scufundat de mîinile
Vechiului profet și Mara a preschimbat
Tristele ape.

Tot astfel acum, prin tine, cerul se potolește
Și văzduhul, subțiat sub bolta senină,
Respiră calm, prin pură suflare, boarea
Cea sănătoasă.

< Văzduhul >, cu suflu greoi, aducînd
mirosuri

Urîte de șerpi din mlaștini , care dezleagă
Adesea-n microbi¹² trupuri umflate de
vînturi
Vătămătoare.

Stăpînul cel puternic al lumii
Să poruncească să fie gonit și să se schimbe
Iar buna suflare a sănătății să-l slujească
acum

Pe preotul său.

Precum demult, cînd Egiptul era în ruină,¹³
Lumina era acoperită de beznele nopții
preadense,
Pe unde pășea ginta cea sacră¹⁴ a Domnului
Veșnic.

Lumina¹⁵ care acum e mărturisită în lume,
Căci partea pioasă a sfintei credințe
Fulgeră întru Hristos, iar rătăcirea ascunde-n
bezna
Pe ceilalți,

⁸ Apulia, provincie din sudul Italiei, azi Puglia, străbătută, în antichitate de *via Traiana*.

⁹ Canusia (azi Canossa), localitate în Apulia. *Fuscus Canusium*- plantă marină care se folosea pentru vopsirea în roșu a textilelor.

¹⁰ Referire la zona aridă a Calabriei, sufocată de soare. Regiunea Catalaniei era renumită și prin cîmpii vaste și prin mlaștini.

¹¹ Aluzie la toiagul cu care Moise a îndulcit apa amară de la Mara în deșert (*Iș*, 15, 20), cf. și Paulinus N., *Epist.* 37.

¹² Referire la bolile de malarie provocate de mlaștini.

¹³ Referire la celebrele plăgi abătute asupra Egiptului.

¹⁴ Ginta cea sacră este poporul evreu, ales de Dumnezeu și scos din robia egipteană sub conducerea lui Moise.

Sic meo, qua se feret actus ora,
Cuncta Nicetae Dominus secundet:
Donec optato patriam vehatur
Laetus ad urbem.

Perge, Niceta, bene qua recurris,
Prosperos Christo comitante cursus,
Quem tui dudum populi fatigant
Nocte dieque.

Te reposcentes, ut ager levandis
Cum satis imbrem sitit, utque molles
Cum suas matres vituli represso
Lacte requirunt.

Unde nos justis precibus tuorum,
Qui suum recte repetunt parentem,
Cogimur victo, licet inrepleti,
Cedere voto.

Et quia spes jam rapitur tenendi,
Urget affectus placitis favere:
Jam vias illas licet oderimus
Quae rapiunt te:

Odimus quamvis, sed easdem amamus.
Odimus quod te retrahunt: amamus
Quod tuum nobis procul attulerunt
Cernere vultum.

Quas prius stringi superante amore,
Nunc tibi sterni faciles precamur
Praevio terris pelagoque summi
Nomine Christi.

Qui tibi factis iter omne campis,
Arduos montes reprimat, cavasque
Impleat valles, salebras adaequet,
Jungat hiatus.

Tot astfel Domnul îl va ajuta pe Niceta
În toate, pe oricare țărni și va duce pasul
Cît va merge vesel, după dorință, spre
părinteasca
Cetate.

Du-te, Niceta, cu bine, pe calea de
întoarcere,
Căci Hristos însoțește pașii tăi rodnici
Pe unde neamurile tale se ostenesc și ziua
Și noaptea,

Să te cheme în ajutor precum ogorul
Cînd însetează după ploaie sau precum
tineri
Viței cînd își caută mamele lor cu lapte
În uger.

De aceea și noi, deși fără voie, sîntem strînși
Să cedăm dorinței venite de la rugile drepte
Ale <fiilor> tăi care cer, pe bună dreptate,
pe-al lor
Părinte;

Și pentru că deja speranța de a te ține ne este
Răpită, iubirea ne face să ne supunem
dorinței,
Chiar dacă urîm căile care te poartă, acum,
Departe;

Oricît le urîm, în estimp, noi și le iubim.
Le urîm pentru că te răpesc, dar noi te iubim
Pentru că ne vor da să vedem de departe
Chipu-ți.

Constrînși de iubirea victorioasă, rugămu-ne
Să ți se deschidă toate cele prielnice,
Cît numele lui Hristos te călăuzește pe uscat
Și pe mare.

Pentru tine, <Domnul> schimbînd cîmpiile
în cale,
Să comprime munții abrupti și să umple
Văile adînci, să niveleze hîrtoape și să
unească
Hăuri,¹⁶

¹⁵ Lumina simbolizează Evanghelia Mîntuitorului Hristos care începe să fie propovăduită în întreaga lume.

¹⁶ Metaforă care exprimă, cu forță poetică, puterea divinității de a schimba configurația fizică a lumii.

Te per Hydruntum Lupiasque vectum,
Innubae fratrum simul et sororum
Ambient, uno Dominum canentes
Ore catervae.

Quis mihi pennas daret ut columbae,
Ut choris illis citus interesset:
Qui Deum Christum duce te canentes
Sidera pulsant?

Sed licet pigro teneamur aegri
Corporis nexu, tamen evolamus
Mentibus post te, Dominoque tecum
Dicimus hymnos.

Nam tuis intus simul implicati
Sensibus, vel cum canis, ac precaris:
Cum tua de te prece cumque voce
Promimur et nos.

Inde jam terris subeunte ponto
Adriae stratus sinus obsequetur,
Unde procumbet, zephyroque leni
Vela tumescent.

Ibis illabens pelago jacenti,
Et rate amata titulo salutis, armata
Victor antemna crucis ibis, undis
Tutus, et austris.

Navitae laeti solitum celeusma
Concinent versis modulis in hymnos,
Et piis ducent comites in aequor
Vocibus auras.

Și pe tine, care ai mers prin Hydrunt și prin
Lupiae¹⁷
Să te înconjoare cete de frați și surori
fecioare
Care cântă, în cor, cu o singură voce, pe
Domnul.

Cine ar putea să-mi dăruie aripi ca unei
columbe
Să ajung mai degrabă la acele coruri
Care, îndrumate de tine, cântînd pe divinul
Hristos
Atinge-vor stele¹⁸?

Chiar dacă am fi ținuți de lațul cel greu
Al unui trup bolnav, vom zbura cu mintea
În urma ta și vom cânta cu tine, pentru
Domnul,
Imnuri.

Căci implicați adînc în simțirile tale,
Cînd cînți și te rogi, ne vom dezveli
Odată cu ruga <pornită> din tine și-odată
Cu glasu-ți.

De aici, călătorind pe uscat și pe mare,
Se va supune valul domol, adriatic,
Unda se va înclina și pînzele se vor umfla
În molcomul zefir.

Vei merge fără să te scufunzi în marea
calmă
Și în corabia întărită cu semnul salvării¹⁹,
Triumfător sub antena crucii, ocrotit de
Vînturi și valuri.

Veseli corăbierii vor intona obișnuitul
Cîntec²⁰ <al vîslaşilor> în versuri modulate
în imnuri,
Și ca însoțitori, chema-vor cu voci pioase
<Prielnice> vînturi.

¹⁷ Hidruntum (azi Otranto) și Lupiae (azi Lece) sînt localități cu viață monahală înfloritoare. Poetul, din necesități metrice, utilizează un *histeron proteron*, căci întîlnește în calea sa, mai întîi localitatea Lece și apoi Otranto.

¹⁸ Hiperbolă, cf. Verg. *Aen.*, 3, 619.

¹⁹ Imaginea crucii, formată din catarg și din pînze este frecventă la scriitorii creștini (v. Paulinus N, *Epist.*, 23, 30)

²⁰ Cîntecul <vîslaşilor> – *celeuma* – regula cadența pe care cîrmaciul, numit *cheleustes* – o intona, de aici cîntecul înseamnă imn creștin.

Praecinet cunctis, tuba ceu resultans,
Lingua Nicetae modulata Christum,
Psallet aeternus citharista toto
Aequore David

Audient *Amen* tremefacta cete,
Et sacerdotem Domino canentem
Laeta lascivo procul admeabunt.
Monstra natatu.

Undique alludent patulo verentes
Ore delphines, sine voce quamquam,
Aemula humanis tamen eloquentur
Gaudia linguis.

Nam Deo quid non sapit atque vivit,
Cujus et verbo sata cuncta rerum?
Hinc Dei laudem maris ima noscunt
Mutaque clamant.

Testis est nobis veteris prophetae
Bellua, ad nutum Domini profundo
Excita, ut mersum caperet, deinque
Redderet haustum.

Sed modo ad nostrum ferus ipse vatem
Auribus tantum pia devorabit
Cantica: impastam saturabit alvum
Carmine pastus.

Qua libet pergas iter, et per undas,
Perque tellurem, licet, et per hostes,
Ibis armatus galea salutis,
Vertice Christo.

Pentru toți, precum o tubă răsunătoare,
Limba modulată a lui Niceta, <slăvind> pe
Hristos,
Va intona, pe toată marea, psalmii lui
David²¹, citaredul
Fără de moarte.

Vor asculta Amen-ul²² delfinii tremurători,
Iar pe sacerdotul care slăvește pe Dumnezeu
Îl vor urma de departe, veseli, peștii cei
mari,
Cu slobode jocuri.

Pretutindeni vor sălta delfinii viguroși
Cu gura largă și, deși fără glas, totuși
Își vor dezvălui, cu limbă de om, bucuriile
lor
Înfocate.

Ce făptură nu simte și nu trăiește pentru
Dumnezeu
Prin cuvîntul Căruia sînt toate semințele
lucrurilor?
De aceea, adîncurile cunosc lauda
Dumnezeului mării
Și mute o strigă.

Martor e pentru noi monstrul vechiului
profet²³
Ieșit din adînc la un semn al Domnului,
Ca să prindă pe cel scufundat și apoi pe cel
înghițit
Să-l reverse.

Dar acum, chiar și un sălbatic cu urechile
La preotul nostru va devora cîntecele
Atît de pioase: hrana prin cîntec a săturat
Nesăturatul pîntec.

Să-ți urmezi drumul pe unde îți place
Și pe ape, și pe pămînt și printre dușmani,
Vei merge, înarmat cu coiful salvării,
Hristos fi-va-n creștet,

²¹ David, profet și rege al Ierusalimului, este autor al *Psalmilor* (v. Vechiul Testament, *Psalmii*)

²² Amen-ul, metonimie pentru cîntecul bisericesc.

²³ Profetul Iona, înghițit de un chit, trimis de Dumnezeu, a fost revărsat teafăr, după trei zile și trei nopți (v. *Iona* 2, 1)

Advolet missus Raphael, ut olim
Tobiae Medis; ita prosequendo
Ipse Nicetae comes usque Dacos
Angelus adsit.

Ducat hunc aequae famulum suum dux
Ille, qui quondam profugum minacis
Fratris a vultu Deus in salutem
Duxit Iacob.

Namque Niceta fugitivus aequae est;
Quod semel fecit patriarcha, semper
Hic facit, mundo fugiens ad alti
Moenia coeli:

Et gradus illos, quibus ille vidit
Angelos versa vice comitantem,
Iste contendit superante nubes
Scandere vita:

Per crucis scalas properans in astra
Qua Deus nitens ad humum coruscis
E thronis spectat varios labores,
Bellaque mentis.

Tuque, Niceta, bene nominatus
Corporis victor, velut ille dictus
Israel, summum quia vidit alto
Corde satorem,

Unde Nicetes meus approbatur
Israelites sine fraude verus,
Qui Deum cernit solidae fidei
Lumine Christum.

Hic Deus noster, via nostra semper,
Sit comes nobis, sit et antecessor:

Să zboare în ajutor Raphael²⁴, trimis de cer,
Precum odată fost-a lui Tobie²⁵, la Mezi, și
urmându-te
Pînă la Daci să-i fie însoțitor lui Niceta,
Îngerul însuși.

Să-l aibă în pază pe-acest slujitor chiar
Dumnezeu
Care demult a dus la salvare pe Iacob²⁶
Cînd acesta fugise din privirea
Trufașului frate.

Căci Niceta este, deopotrivă, fugar;
Ceea ce patriarhul a făcut o singură dată
Acesta face mereu, fugind din lume în
cetatea
Înaltelor ceruri.

Și cu o viață peste nori, se străduiește
Să urce vestitele trepte de unde acela
Vede îngerii care zboară într-o parte
Și-n alta.

Grăbindu-se, pe scările crucii, spre aște
Pe unde Dumnezeu, luminînd, spre pămînt,
privește
Din tronul Său lucitor feluritele munci și
războaiele
Mînjii

Și tu, Niceta, bine numit învingător²⁷ al
trupului,
Precum fu numit acel Israel
Pentru că a văzut în adîncul sufletului său pe
Semănătorul²⁸ din ceruri.

De Care Niceta al meu a fost judecat
Fără greșală, ca adevărat israelit
Care contemplă pe divinul Hristos
în lumina Curatei credințe.

Acest Dumnezeu al nostru, calea noastră de
totdeauna,

²⁴ Îngerul Raphael a fost trimis, spre ajutor lui Tobie (v. *Tob*, 3, 17)

²⁵ Personaj biblic, v. *Tob*.

²⁶ Iacob, fiul lui Isaac a fugit, din pricina fratelui său Esau, la unchiul său Laban, în Mesopotamia, la care a slujit ani și a primit în căsătorie, pe rînd, pe fiicele unchiului său, numite Lia și Rahila. (*Fc* 28, 10)

²⁷ Niceta înseamnă, în limba greacă, „învîingătorul.”

²⁸ Metafora „Semănător” – *Sator* – este comună pentru scriitorii creștini.

Semitis lumen, pedibusque nostris
Sermo lucerna.

Qua per obscuri vada caeca secli,
Luminis veri face dirigamur,
Donec optatos liceat salutis
Tangere portus,

Quos modo undosum petimus per aequor,
Dum vagae mentis fluitamus aestu:
Terreo, tamquam fragili carina,
Corpore vecti.

Sed gubernaclo crucis hanc regente
Nunc ratem, in nobis pia vela cordis
Pandimus, Christo referente littus
Flamine dextro.

Ergo dux idem modo prosequatur
Te via, qua nunc properas revertens
Ire Niceta, patrioque reddat
Limine tutum.

Sed freto emenso superest viarum
Rursus in terra labor, ut veharis
Usque felices, quibus es sacerdos
Praestitus oras.
Tu Philippaeos Macedum per agros
Per Tomitanam gradieris urbem,
Ibis et Scupos patriae propinquos
Dardanus hospes.

Să ne fie Tovarăș și Mergător Înainte
Și cuvîntul Său să fie lumină pe cărări și
lampă
Pașilor noștri.

Prin vadurile oarbe ale veacurilor obscure,
Să fim conduși de facla adevăratei lumini,
Ca să ne fie permis să atingem porturile
dorite
Ale salvării,

Pe care acum le cerem pe mare unduitoare,
Cît timp plutim în fierberea minții
rătăcitoare,
Purtați într-un trup pămîntesc ca într-o
Luntre fragilă.

Dar acum, cînd un cîrmaci al crucii conduce
corabia,
Întindem în noi pînzele pioase ale inimii
Căci pe cei fericiți, Hristos îi duce acasă
Cu vînt prielnic²⁹.

Aceeași călăuză să te urmeze pe calea
Pe unde acum te grăbești să te întorci,
O, Niceta, și să te readucă teafăr
În pragul străbun.

Dar, după străbaterea mării, iarăși rămîne
Truda căilor pe uscat, ca să ajungi la
Fericitele țărături la care tu ai fost hărăzit ca
Preot.

Tu vei păși prin ogoarele filipice³⁰
Ale macedonenilor și prin cetatea
tomitană,³¹
Și, oaspete al Dardaniei³², vei ajunge la
Scupi³³ vecini
Ai patriei tale.

²⁹ Imagine similară în Paulinus N., *Epist.*, 23, 30.

³⁰ Referire la localitatea Philipi din Macedonia. Cuvîntul *Macetum* este o formă sincopată pentru *Macetorum* (cf. Lucanus, *Phar.* 2, 647 și Statius, *Silv.*, 4, 5)

³¹ Toponim controversat. Mulți exegeți, printre care Pagi și Burn, consideră că toponimul trebuie emendat cu toponimul *Stobitanam* <urbem>. Aceeași ipoteză o susține și D. M. Pippidi: „presupun că *Tomitanam* nu poate fi decît o greșeală de copist pentru *Stobitanam*, etapă inevitabilă pe drumul dintre Tessalonic și Scupi.” (v. studiu *Niceta din Remesiana și originile creștinismului daco-roman*, în vol. *Contribuții la istoria veche a României*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1967, p. 497-516)

O quibus jam tunc resonabit illa
 Gaudiis tellus ubi tu rigentes
 Edoces Christo fera colla miti
 Subdere gentes!

Quaque Rhiphaeis Boreas in oris
 Alligat densis fluvios pruinis,
 Hic gelu mentes rigidas superno
 Igne resolves.

Nam simul terris animisque duri,
 Et sua Bessi nive duriores,
 Nunc oves facti duce te gregantur
 Pacis in aula.

Quasque cervices dare servituti,
 Semper a bello indomiti negarunt,
 Nunc jugo veri domini subactas
 Sternere gaudent.

Nunc magis dives pretio laboris
 Bessus exultat: quod humi manue
 Ante quaerebat, modo mente coelo
 Colligit aurum.

O vices rerum! Bene versa forma!
 Invii montes prius, et cruenti,
 Nunc tegunt versos monarchis latrones
 Pacis alumnos.

Sanguinis quondam, modo terra vitae est,
 Vertitur coelo pia vis latronum,
 Et favet Christus supera occupanti
 Regna rapinae.

O, de câte bucurii va răsuna atunci
 Acel pământ unde tu înveți neamuri aspre³⁴
 Să-și supună sălbatice grumazuri
 Blîndului Hristos!

Pe unde Boreas³⁵, pe țărmlu ripheic³⁶,
 Leagă fluvii du ghețuri groase,
 Aici tu dezlegi, cu focul din ceruri, mințile
 Înțepenite de geruri.

Căci totodată besii³⁷ cei duri, prin țarini
 Și prin suflete mai năprasnici ca viforul,
 Acum, oi păstorite de tine, se adună-n
 Lăcașul păcii.

Grumazurile pe care, ei, neînfrînți în război,
 Au refuzat să le supună sclaviei,
 Se bucură acum să le plece sub jugul
 Adevăratului stăpîn.

Acum mai bogat prin prețul trudei sale,
 Bessul exultă: aurul pe care înainte
 Îl cătă-n pământ cu mîna³⁸, îl culege
 Din ceruri cu mîntea.

O, ce schimbare! Ce-nfățișare bine rînduită!
 Munți neumblați înainte și sălbateci
 Ocrotesc acum țilhari schimbați în monahi,
 Vlăstari ai păcii.

Cîndva pământ al sîngelui, acum al vieții,
 Puterea pioasă a lotrilor se îndreaptă spre
 cer,
 Iar Hristos se alătură țilharilor³⁹ care
 stăpînesc
 Celesta împărăție.

³² Unii exegeți (Walsh, op. cit., p. 374), bazați pe sintagma *Dardanus hospes*, cred că Niceta ar fi mers și la Troia.

³³ Scupi, cetate în Moesia Superior, azi Skoplie, vecină cu Remesiana.

³⁴ Strofele 197-276 transfigurează, în mod antologic, activitatea misionară a lui Niceta și dau seama de talentul poetic al lui Paulinus.

³⁵ Boreas, vîntul de nord (cf. și v. 245)

³⁶ Sintagma „pe țărmlu rifeic” are funcție poetică și se referă la zona nordică, nu la sciții și sarmații din nordul Dunării sau al Pontului Euxin. Prin conotațiile sale metaforice, nu este relevant pentru aria misionară a lui Niceta.

³⁷ Bessi sînt o seminție tracă și locuiesc între Haemus și Dunăre.

³⁸ Referire la îndeletnicirea de culegători de aur din rîuri sau din mine.

³⁹ Privind ajutorul dat de Hristos țilharilor, v. Paulinus Nol., *Epist.*, 25, 5.

Mos ubi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget angelorum:
Et latet justus, quibus ipse latro
Vixit in antris.

Praeda fit Sanctis vetus ille praedo,
Et gamit versis homicida damnis:
Jure nudatus, spoliante Christo,
Criminis armis.

Interit casu satanae vicissim
Invidus Cain, redivivus Abel
Pascit effusi pretio redemptos
Sanguinis agnos

Euge, Niceta, bone serve Christi,
Qui tibi donat lapides in astra
Vertere, et vivis sacra templa saxis.
Aedificare.

Avios saltus, juga vasta lustras,
Dum viam quaeris, sterilemque silvam
Mentis incultae superans in agros
Vertis opimos.

Te patrem dicit plaga tota Borrae
Ad tuos fatus Scythia mitigatur,
Et sui discors fera te magistro
Pectora ponit.
Et Getae currunt, et uterque Dacus:
Qui colit terrae medio, vel ille
Divitis multo bove pilleatus
Accola ripae.

De lupis hoc est vitulos creare,
Et bovi junctum palea leonem
Pascere, et tutis cava viperarum
Pandere parvis.

Namque mansueto pecori coire
Bestias pulsa feritate suades,
Qui feras mentes hominum polito
Imbuis ore.

Unde fusesse cîndva năravul de fiare,
Acum stă-n putere rînduiala de îngeri
Și omul cel drept se ascunde în grota în care
Trăit-a tîlharul.

Prădătorul cel vechi ajunge pradă sfinților,
Iar ucigașul se plînge de pagubele aduse,
Gol cu adevărat de armele fărădelegii, cînd
Hristos îl dezbracă.

Piere, la rîndul său, prin căderea Satanei
Pizmașul Cain și reînviatul Abel⁴⁰
Paște mieii răscumpărați cu prețul
Vărsatului sînge.

Slavă, o. Niceta, bun slujitor al lui Hristos
Care ți-a dăruit harul să preschimbi
Pietre în aște și să înalți, din stîncă vie,
Temple sfințite.

Tu străbați codrii neumblați și crește întinse
Cînd cauți calea și, înfrîngînd pădurea
stearpă
A minții necultivate, tu o preschimbi în
Ogoare mănoase.

Toate ținuturile lui Boreas te numesc „tată”,
La cuvintele tale, scitul se îmblînzește
Și, călcîndu-și firea, părăsește, sub
îndrumarea ta,
Sălbatică simțiri.
Și geții aleargă și dacul din ambele
ținuturi⁴¹,
Cel care cultivă pămîntul în țara de mijloc
Și cel cu căciulă și cu boi mulți, vecin al
Mănosului țarmur.

Aceasta înseamnă să unești vițeii cu lupi
Și să pască în iarbă leul cel unit cu
Boul și să deschizi borta viperelor
Cu mică pază.

Căci tu îndemni să se alătore blîndeii
Turme fiarele, după alungarea cruzimii,
Tu care îmbraci mințile barbare ale
oamenilor în
Vorbă măiastră.

⁴⁰ Cain și Abel sînt fiii lui Adam și ai Evei. Cain l-a ucis, din invidie, pe Abel. Aici Abel e simbolul lui Hristos, cf. Paulinus Nol., *Epist.*, 12, 2 și 38, 3.

⁴¹ Expresia *uterque Dacus*, controversată. Referire la *Dacia Malvensis* și *Dacia Mediteranea*, ambele în sudul Dunării, nu la dacii din sudul și din nordul Dunării.

Orbis in muta regione per te
Barbari discut resonare Christum
Corde Romano, placidamque casti
Vivere pacem.

Sic tuo mitis lupus est ovili,
Pascitur concors vitulas leoni,
Parvus extracto trucibus cavernis
Aspide ludit.

Callidos auri legulos in aurum
Vertis, et Bessos imitaris ipse,
E quibus vivum fodiente verbo
Eruis aurum:

Has opes condens Domino parenni,
His sacrum lucris cumulans talentum,
Audies: Intra Domini perennis
Gaudia laetus.
His, precor, cum te domus alma sancto
Ceperit fratrum numerosa coetu
In choris, et nos pietate cari
Pectoris abde.

Nam Deo grates, quod amore tanto
Nos tibi adstrinxit per operta vincla,
Vis ut internam valeat catenam
Rumpere nulla.

Unde complexi sine fine carum
Pectus, haeremus laqueo fideli;
Quaque contendas, comites erimus
Mente sequaci.

Caritas Christi bene fusa coelo,
Cordibus nostris ita nectit intus,
Ut nec abjuncto procul auferamur
Orbe remoti:

Nulla nos aetas tibi labis unquam,
Orbis aut alter, neque mors revellet;
Corporis vita moriente, vita
Vivet amoris.

Dum graves istos habitamus artus,
Mente te semper memori colemus:
Tu petes simus simul in perenni
Tempore tecum.

Prin tine, într-un ținut tăcut al lumii,
Barbarii învață să cînte, cu inimă
Romană, pe Hristos și să trăiască puri
În pacea blîndă.⁴²

Astfel lupul este blînd în țarul tău
Și vițelul paște liniștit cu leul,
Copilul se joacă cu aspida scoasă din
Groaznica grotă.

Tu schimbi pe iscusiții culegători de aur
În aur și-i imiți pe ei prin ei înșiși
Și scoți din ei, cu verbul care sapă,
Aurul vieții.

Adunînd bogății pentru Domnul cel veșnic,
Sporind talantul cel sfînt cu aceste cîștiguri,
Tu vei auzi: „intră vesel în bucuria
Domnului veșnic.”

Cînd casa cea rodnică, numeroasă prin ceata
Sfîntă a fraților, te va fi primit în ceruri;
Rogu-te să ne unești acestora și pe noi prin
credința

Inimii tale alese.

<Să fim> mulțumitori lui Dumnezeu care
ne-a unit

Cu tine prin atîta iubire cu lanțuri ascunse
Încît nici o forță nu ar putea să rupă
Lăuntrica verigă.

Strînși, fără sfîrșit, la pieptul tău scump,
Să rămînem uniți cu lanțul credinței
Și oriunde te vei îndrepta îți vom fi tovarăși
Cu mintea smerită.

Harul lui Hristos, bine răspîndit în cer,
Ne leagă în inimile noastre astfel încît
Noi cei retrași, dar nu separați, venim
Atît de departe.

Nici un timp, nici o ruină, nici un
Alt pămînt și nici moartea nu te va smulge;
Cînd se va stinge viața trupului, trăi-va
Viața iubirii.

Cît timp locuim în aceste mădulare greoaie,
Te vom cinsti mereu cu mintea amintitoare⁴³
Tu vei cere să fim în templul cel veșnic
Împreună cu tine.

⁴² Cf. Horatius, *Carmina*, I, I, 10 v. 1-4.

Namque te celsum meritis, in altum
Culmen imponet pretiosa virtus:
Inque viventum super urbe magnis
Turribus addet.

Nos locis, quantum meritis diremti,
Eminus celsis humiles patronis,
Te procul sacris socium catervis
Suspiciemus.

Quis die nobis dabit hoc in illa,
Ut tui stemus lateris sub umbra,
Et tuae nobis requietis aura
Temperet ignem ?

Tunc, precor, nostri nimium memento
Et patris sancti gremio recumbens,
Roscido nobis digito furentem
Discute flammam.

Nunc abi felix tamen et recedens
Semper huc ad nos animo recurre;
Esto nobiscum, licet ad paternam
Veneris urbem.

Non enim unius populi magistrum,
Sed nec unius dedit esse civem
Te Deus terrae, patria ecce nostra
Te sibi sumit.

Nunc tuos aequa pietate utrisque
Divide affectus, et amore nobis,
Civibus vultu, gemina morare
Civis in ora.

Forsan et major patria haec habenda,
Non manufactis ubi contineris
Pectorum tectis; hominesque vivam
Incolis urbem.

Sicut antistes, ita dignus almi
Hospes es Christi, quia Christianis

Căci virtutea cea prețioasă te va așeza pe
tine,
Ridicat prin merite, într-o înaltă culme
Și te va pune în marile turnuri peste cetatea
Celor în viață.

Noi despărțiți prin locuri cât și prin merite,
Mult prea umili față de cereștii stăpâni,
Te vom privi de departe, tovarăș al cetelor
Sfinte.

Cine da-ne-va nouă, în ziua aceea,
Să stăm la umbra coapsei tale?
Și care suflare a liniștii tale potoli-va
Flacăra noastră ?

Atunci, te rog, amintește-ți mereu de noi,
Și, odihnindu-te în brațul Sfântului Părinte,
Cu degetul înrouat⁴⁴ înlătură flacăra
Care ne mistuie.

Du-te, acum, fericit și totuși revenind,
Să te întorci mereu cu sufletul la noi;
Fii cu noi, chiar dacă vei fi sosit
În urbea străbună.

Căci Domnul nu te-a dăruit să fii păstorul
Unui singur popor și nici cetățeanul
Unei singure țări; iată, patria noastră
Te ia pentru sine.

Acum, împarte iubire cu egală credință
La unii și la alții și cu dragoste pentru noi
Și cu fața spre concetățenii tăi, rămâi
cetățean
În ambele țărături.⁴⁵

Poate și această patrie mai mare⁴⁶ trebuie
prețuită
Unde tu te adăpostești în pereții inimilor
Refăcuți de mină de om și locuiești între
oameni,
Vie cetate.

Precum episcopii, astfel ești gazdă demnă
Al lui Hristos Cel rodnic pentru că tu,

⁴³ Sintagmă similară în Paulinus Nol. *Epist.*, XI, 49.

⁴⁴ Epitet metaforic din expresia *digito roscido*, ne amintește de parabola lui Lazăr (v. Paulinus Nol. *Epist.*, XXXI, 188)

⁴⁵ Expresia *gemina civis in ore* alude poetic la statutul de „cetățean” al Nolei și al Remesianeii.

⁴⁶ Sintagma *maior patria* se referă poetic la Dacia și Campania.

Mentibus consors, habitas herile
Accola templum.

Jam vale nobis, et in omne nostri
Diligens aevum, bonus usque finem
Duc bonum cursum, positamque justis
Sume coronam.

părtaș,
Locuiești în inimi creștine lângă templul
Lui Dumnezeu.

Acum, sănătate, și iubitor în tot timpul,
Tu, preabunule, petrece viața ta fericită
Până la sfârșit și primește coroana cea
hărăzită
Celor drepți.